

ПСИХОЛОГО-ОРГАНІЗАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ПІДВИЩЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІЛЬНИЧНИХ ІНСПЕКТОРІВ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ

Л.В. Преснякова. Психолого-організаційна технологія підвищення компетентності дільничних інспекторів прикордонної служби у професійному спілкуванні. У статті охарактеризовано психолого-організаційну технологію підвищення компетентності дільничних інспекторів прикордонної служби у професійному спілкуванні та наведено результати експериментальної перевірки її ефективності. Визначено структуру, мету та основні завдання психолого-організаційної технології, способи реалізації її діагностичного, інформаційно-сміслового та корекційно-розвивального компонентів. За результатами експериментальної перевірки ефективності психолого-організаційної технології підвищення компетентності дільничних інспекторів прикордонної служби у професійному спілкуванні встановлено його ефективність. Зазначено психолого-організаційну технологію визначено одним із важливих чинників успішної професіоналізації дільничних інспекторів прикордонної служби.

Ключові слова: професійне спілкування, професійно-психологічний тренінг, інформаційно-смісловий компонент, діагностичний компонент, корекційно-розвивальний компонент, експериментальна перевірка.

Л.В. Преснякова. Психолого-организационная технология повышения компетентности участковых инспекторов пограничной службы в профессиональном общении. В статье охарактеризована психолого-организационная технология повышения компетентности участковых инспекторов пограничной службы в профессиональном общении и приведены результаты экспериментальной проверки ее эффективности. Определена структура, цели и основные задачи психолого-организационной технологии, способы реализации ее диагностического, информационно-смыслового и коррекционно-развивающего компонентов. По результатам экспериментальной проверки эффективности психолого-организационной технологии повышения компетентности участковых инспекторов пограничной службы в профессиональном общении установлена ее эффективность. Указанная психолого-организационная технология рассмотрена как одно из ключевых условий успешной профессионализации участковых инспекторов пограничной службы.

Ключевые слова: профессиональное общение, профессионально-психологический тренинг, информационно-смысловой компонент, диагностический компонент, коррекционно-развивающий компонент, экспериментальная проверка.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Першими у радянській пси-

хології досліджувати спілкування на рівні з такими поняттями, як особистість, мислення або діяльність, почали відомі науковці Б. Г. Ананьєв, В. М. Бехтерев, О. О. Бодальов, Л. С. Виготський, О. О. Леонт'єв, В. М. М'ясищев, С. Л. Рубінштейн. У дослідженнях зазначених авторів вивчення спілкування та його впливу на формування та розвиток особистості виступало в якості доповнення до структури аналізу інших об'єктів дослідження. Тому розроблення питань структури спілкування, його особливостей та процесуальних характеристик не набуло широкого розмаху. Водночас, роль, яку відіграє спілкування у житті людини, зробила теоретичний аналіз цієї проблеми одним із базових завдань психології.

Вагомий внесок у розв'язання проблеми психологічної природи особистості професіонала, професійної спільноти та комунікативного аспекту її діяльності внесли українські психологи. Так, ефективна комунікація була предметом дослідження у працях Г. О. Балла, Ю. М. Ємельянова, О. В. Киричука, С. Д. Максименка, Л. Е. Орбан-Лембрик. Соціально-психологічні аспекти комунікації в організації висвітлюються в роботах Л. М. Карамушки, Т. М. Титаренко, Ю. М. Швалба, О. Є. Яновської. Спілкування у навчальному процесі досліджували Т. В. Василюшина, Н. Б. Завіниченко, С. В. Терещук, М. В. Тоба, Т. Д. Щербан. Професійне спілкування військовослужбовців вивчали О. Ф. Волобуєва, В. П. Печенізький, Ю. М. Ширококов, правоохоронців – В. І. Барко, І. О. Дубова, І. О. Шинкаренко. Дослідженню особливостей професійного спілкування різних категорій особового складу прикордонного відомства присвячені роботи Н. В. Берестецької, С. В. Капітанець, О. В. Мисечко, В. О. Назаренка. Однак, незважаючи на значну увагу науковців до психологічного феномену спілкування, залишаються недостатньо розробленими проблеми сутності, структури, функцій, видів спілкування, не набуло поширення розроблення інструментарію для підвищення рівня компетентності різних категорій фахівців у професійному спілкуванні. Повною мірою це стосується і дільничних інспекторів прикордонної служби (ДПС).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми та на які опирається автор. Проблемі професійного спілкування правоохоронців кордону присвячено роботи В. М. Денісова, Б. В. Ігнатюка, О. Л. Луцького, В. О. Назаренка, Н. С. Черноусенко [1-5]. Так, В. М. Денісов розглядає спілкування в контексті формування позитивного соціально-психологічного клімату у підрозділах охорони кордону і пропонує методи оптимізації міжособистісного спілкування прикордонників в умовах оперативно-службової діяльності та засоби психологічної профілактики й конструктивного розв'язання конфліктів у взаєминах військовослужбовців [2]. Б. В. Ігнатюк окреслює сутність перцептивної сторони професійного спілкування та її зміст, а також аналізує особ-

ливості підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до її реалізації. Автор робить висновок про те, що формування соціальної перцепції у майбутніх офіцерів-прикордонників, розвиток її компонентів забезпечить якісне виконання службових завдань у майбутньому [3, с. 128]. О. Л. Луцький відзначає, що спілкування у професійній діяльності правоохоронця-прикордонника має атрибутивний, поліструктурний характер, його зміст визначається нормативними вимогами законодавства та керівних документів прикордонного відомства. Професійне спілкування відіграє важливу роль під час організації та вирішенні завдань з охорони державного кордону. Саме зміст завдань з охорони державного кордону зумовлює монологічний, діалогічний або полілогічний характер професійного спілкування прикордонників, визначає специфічність спілкування у професійній діяльності прикордонників [4, с. 106]. Проте, результати аналізу зазначених та інших наукових досліджень свідчать, що їх предметом була підготовка до професійного спілкування майбутніх та діючих офіцерів прикордонного відомства, в той час як дослідження професійного спілкування інших категорій прикордонників, у тому числі ДПС, практично не проводилися.

Метою статті є опис психолого-організаційної технології підвищення компетентності ДПС у професійному спілкуванні і аналіз результатів експериментальної перевірки її ефективності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для підвищення рівня компетентності ДПС у професійному спілкуванні було розроблено психолого-організаційну технологію "Підвищення компетентності дільничних інспекторів прикордонної служби у професійному спілкуванні". Автор технологічного підходу Л. М. Карамушка розглядає психолого-організаційну технологію як систему "...видів та форм діяльності організаційних психологів, спрямованих на вирішення певних психологічних проблем, пов'язаних як з діяльністю й розвитком організації в цілому, так і функціонуванням менеджерів і персоналу організацій..." [6, с. 57].

Основними компонентами психолого-організаційної технології є [6]:

а) інформаційно-смісловий компонент (теоретичні підходи до аналізу того чи іншого психологічного явища в організації);

б) діагностико-інтерпретаційний компонент (аналіз основних критеріїв та показників явища, що досліджується, ознайомлення з методами, які можуть бути використані для їхнього вимірювання, обґрунтування доцільності застосування тих чи інших діагностичних методів);

в) корекційно-розвивальний компонент (визначення основних видів тренінгів та стратегій здійснення консультування, обґрунтування доцільності використання індивідуальних або групових форм корекційно-розвивальної роботи в тих чи інших ситуаціях тощо).

Зміст психолого-організаційної технології було визначено на основі структурно-динамічної моделі компетентності ДПС у професійному спілкуванні. Структурно-динамічна модель компетентності ДПС у професійному спілкуванні містить комунікативну, перцептивну та інтерактивну компетентності, кожна з яких складається з когнітивного, особистісного та поведінкового компонентів. Задум, який було реалізовано у психолого-організаційній технології, полягав у підвищенні всіх складових компетентності ДПС у професійному спілкуванні шляхом розвитку їхніх структурних компонентів.

Метою психолого-організаційної технології був розвиток знань, умінь, навичок та особистісних якостей які визначають точність обміну інформацією, адекватність взаємоприйняття та ефективність взаємодії ДПС з людьми у процесі виконання професійних обов'язків.

Основними завданнями технології були:

1. Розвивати у ДПС знання, вміння, навички та особистісні якості, які забезпечують опанування та застосування систем кодифікації (декодифікації) інформації для здійснення психологічного впливу на об'єкти професійного спілкування у процесі обміну інформацією та подолання комунікативних бар'єрів на рівні необхідному для ефективного виконання службових завдань охорони державного кордону в зоні відповідальності.

2. Розвивати у ДПС знання, вміння, навички та особистісні якості, які забезпечують максимально точне врахування детермінант перцептивної ситуації у процесі самопрезентації, встановлення психологічних характеристик об'єктів професійного спілкування та урахування їх при виконанні завдань охорони державного кордону в зоні відповідальності.

3. Розвивати у ДПС знання, вміння, навички та особистісні якості, які визначають форми, норми, позиції, стилі спільної діяльності, забезпечують цілеспрямований вплив правоохоронця на ситуацію взаємодії, сприяють взаєморозумінню, кооперації, розв'язанню конфліктів та розвитку міжособистісних стосунків з об'єктами професійної діяльності в зоні відповідальності.

З метою активізації пізнавальної діяльності учасників формувального експерименту було використано різноманітні інтерактивні техніки: вивчення очікувань, спільна розробка правил групової роботи, "криголами", створення малих груп, заповнення робочих аркушів, "мозковий штурм", рольові ігри, тренінгові вправи, міні-лекції, аналіз професійних ситуацій, метод незавершених речень, групова дискусія тощо [6].

Інформаційно-смісловий компонент технології реалізовувався під час чотирьох лекційних та чотирьох семінарських занять. Їхньою метою був розвиток когнітивного компонента усіх складових компетентності ДПС у професійному спілкуванні. Було прочитано лекції за такими темами: "Компетентність ДПС у професійному спілкуванні: сутність проблеми та шляхи її вирішення"; "Комунікативна компетентність ДПС у професійно-

му спілкуванні"; "Перцептивна компетентність ДПС у професійному спілкуванні"; "Інтерактивна компетентність ДПС у професійному спілкуванні". Основою для лекцій склали матеріали використані у роботі над дисертаційним дослідженням. На семінарах обговорювалися головні питання з лекційних занять. І лекційні, і семінарські заняття тривали по дві години.

Діагностико-інтерпретаційний компонент технології реалізовувався на практичному занятті на тему: "Діагностика компетентності ДПС у професійному спілкуванні", яке тривало 2 години. Під час заняття, керівників ОРП, які увійшли до експериментальної групи, було ознайомлено з методиками, які були підібрані для дослідження компетентності ДПС у професійному спілкуванні, обґрунтовано доцільність їх застосування для вимірювання параметрів структурно динамічної моделі компетентності та проведено перший діагностичний зріз.

Корекційно-розвивальний компонент технології складався з системи тренінгових занять, спрямованих на розвиток когнітивного, особистісного та поведінкового компонентів компетентності ДПС у професійному спілкуванні. Для розробки тренінгових занять було використано авторські вправи та модифікації вже відомих технік групової роботи. Під модифікацією розумілося пристосування змісту вправи до мети та завдання конкретного тренінгового заняття з використанням її основної ідеї.

Важливу роль у забезпеченні ефективності заходів усього корекційно-розвивального компонента психолого-організаційної технології відіграє перше заняття. Його основна мета: дати можливість учасникам групи познайомитися один з одним і з ведучим; визначити цілі і завдання програми; створити атмосферу взаєморозуміння і взаємної підтримки. Знайомство відбувалося у формі самопрезентації. Для полегшення знайомства застосовувалися ігрові прийоми.

Ефективність психолого-організаційної технології "Підвищення компетентності дільничних інспекторів прикордонної служби у професійному спілкуванні" було перевірено експериментально, під час формувального експерименту. Формувальний експеримент складався з трьох етапів: підготовчого етапу, етапу реалізації, підсумкового етапу. На підготовчому етапі було проведено перший діагностичний зріз за результатами якого було сформовано експериментальну (ЕГ) та контрольну (КГ) групи у складі 28 чоловік кожна. На цьому ж етапі експерименту було розв'язано проблему репрезентативного та обґрунтованого вибору методик, забезпечення ідентичності характеристик учасників ЕГ та КГ і налагодження процедури збору інформації.

Для проведення експерименту були використані наступні методики:

- когнітивний компонент усіх складових компетентності ДПС у професійному спілкуванні досліджувався за допомогою авторського опитувальника для визначення рівня знань про комунікативну, перцептивну та інтерактивну складові професійного спілкування;

- особистісний компонент комунікативної компетентності ДПС у професійному спілкуванні досліджувався за допомогою методик діагностики комунікативної установки (В. В. Бойко), показників і форм агресії Баса-Даркі (адаптація А. К. Осницького), комунікативних та організаторських схильностей (КОС-1);

- особистісний компонент перцептивної компетентності ДПС у професійному спілкуванні досліджувався за допомогою методик діагностики рівня емпатійних здібностей (В. В. Бойко), рівня розвиненості рефлексивності (А.В. Карпов), мотиваційних орієнтацій у міжособистісних комунікаціях (І.Д. Ладанов, В.А. Уразасва);

- особистісний компонент інтерактивної компетентності ДПС у професійному спілкуванні досліджувався за допомогою методик діагностики лідерських здібностей (Є. Жариков, Є. Крушельницький), визначення домінуючого стилю поведінки особистості в конфліктних ситуаціях (в адаптації Н. В. Грішиної), спрямованості особистості Б. Басса (опитувальник Смекала-Кучери);

- поведінковий компонент компетентності ДПС у професійному спілкуванні досліджувався за допомогою модифікованого варіанту опитувальника з оцінки рівня виразності умінь спілкування А. М. Дохояна.

Для встановлення тотожності характеристик ЕГ та КГ, за кожною зі шкал обраних для використання в експерименті методик, отримані дані було оброблено за допомогою t-критерію Стьюдента для незв'язаних сукупностей. У результаті до початку формувального експерименту була встановлена відсутність статистично значущих відмінностей між учасниками ЕГ та КГ за характеристиками, що досліджувалися, тобто на момент початку експерименту всі учасники мали приблизно однакові особистісні характеристики.

На етапі реалізації були проведені заняття передбачені психолого-організаційною технологією "Підвищення компетентності дільничних інспекторів прикордонної служби у професійному спілкуванні". На підсумковому етапі було проведено другий діагностичний зріз та проаналізовано отримані результати. Результати статистичної обробки даних для порівняння результатів другого психодіагностичного зрізу експериментальної групи наведені у табл. 1.

Наведені у табл. 1 дані свідчать, що після застосування психолого-організаційної технології "Підвищення компетентності дільничних інспекторів прикордонної служби у професійному спілкуванні" статистично значущі зміни відбулися за значною кількістю показників, які було діагностовано.

У когнітивному компоненті найбільші зміни в бік зростання відбулися за показниками знань перцептивної складової професійного спілкування, які, як показало емпіричне дослідження, перебувають у ДПС на найнижчому рівні.

Таблиця 1

**Результати статистичної обробки даних контрольних зрізів
експериментальної групи до та після експерименту**

Характеристика, яка тестувалася	Показник до експерименту	Показник після експерименту	t	p
Опитувальник для визначення рівня знань про комунікативну, перцептивну та інтерактивну складові професійного спілкування				
Комунікативна складова	6,643±0,217	6,964±0,213	2,052	≤0,05
Перцептивна складова	6,857±0,290	7,214±0,274	3,803	≤0,05
Інтерактивна складова	6,036±0,275	6,393±0,274	3,803	≤0,05
Методика діагностики комунікативної установки (В. В. Бойко)				
Прихована жорстокість у відношенні до інших людей	11,250±0,518	11,571±0,514	3,512	≤0,05
Схильність до необґрунтованих узагальнень	6,821±0,323	6,429±0,383	3,601	≤0,05
Методика діагностики показників і форм агресії Баса-Даркі				
Вербальна агресія	71,143±2,191	67,143±2,661	4,070	≤0,05
Непряма агресія	54,071±4,036	52,464±3,634	1,397	≤0,05
Негативізм	47,857±4,486	45,000±3,867	2,083	≤0,05
Методика діагностики рівня емпатійних здібностей (В. В. Бойко)				
Раціональний канал емпатії	3,071±0,251	3,821±0,233	5,835	≤0,05
Установки, які сприяють емпатії	3,107±0,248	3,250±0,260	2,083	≤0,05
Методика діагностики рівня розвитку рефлексивності (Карпов А. В.)				
Рівень рефлексивності	6,750±0,328	7,001±0,325	2,946	≤0,05
Методика діагностики мотиваційних орієнтацій у міжособистісних комунікаціях (І. Д. Ладанов, В. А. Уразова)				
Орієнтація на прийняття партнера	14,464±0,821	14,786±0,793	3,048	≤0,05
Орієнтація на досягнення компромісу	10,536±0,540	11,786±0,519	2,534	≤0,05
Опитувальник К. Томаса «Визначення способів регулювання конфліктів»				
Співпраця	6,258±0,336	7,469±0,321	2,052	≤0,05
Компроміс	6,786±0,311	7,000±0,332	2,605	≤0,05
Методика діагностики спрямованості особистості Б. Басса (опитувальник Смекала-Кучери)				
Спрямованість на справу	27,250±0,986	27		

Примітка. У таблиці вказані лише ті дані, за якими після застосування психолого-організаційної технології відбулися статистично значущі зміни.

У особистісному компоненті за допомогою тренінгових вправ, перш за все, вдалося вдосконалити ті особистісні якості, що визначальним чином впливають на перцептивну компетентність ДППС у професійному спілкуванні, зокрема, це стосується розвитку емпатійних здібностей, зростання рефлексивності, вдосконалення мотиваційних орієнтацій ДППС у міжособистісних комунікаціях на користь прийняття партнера і досягнення компромісу у спілкуванні з ним. Проте, певні позитивні зміни відбулися і в показниках особистісного компонента комунікативної компетентності – за рахунок корегування комунікативних установок ДППС та зниження рівня прояву вербальної та непрямої агресії і рівня негативізму у висловлюваннях. А також в особистісному компоненті інтерактивної компетентності – за рахунок переорієнтації учасників експерименту на продуктивні способи розв'язання конфліктів та збільшення показника спрямованості особистості ДППС на справу.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Результати експериментальної перевірки дієвості психолого-організаційної технології "Підвищення компетентності дільничних інспекторів прикордонної служби у професійному спілкуванні" доводять її ефективність. Зазначена психолого-організаційна технологія є необхідним чинником успішної професіоналізації дільничних інспекторів прикордонної служби. Найбільш оптимальним шляхом підвищення рівня компетентності ДППС у професійному спілкуванні є поєднання занять з професійної підготовки, розглянутої психолого-організаційної технології та стимулювання інспекторів до постійного особистісного та професійного саморозвитку та самовдосконалення.

Список використаних джерел

1. Назаренко В. О. Психологічні умови розвитку комунікативної компетентності керівників Державної прикордонної служби України : автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.09 / В.О. Назаренко ; Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. – Хмельниц., 2007. – 19 с.
2. Денісов В. М. Формування позитивного соціально-психологічного клімату у військових колективах підрозділів охорони кордону : автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.09 / В.М. Денісов ; Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б.Хмельницького. – Хмельниц., 2007. – 20 с.
3. Ігнатюк Б. В. Перцептивна сторона професійного спілкування у системі підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників [Електронний ресурс] / Б. В. Ігнатюк // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер. : Педагогічні та психологічні науки. – 2013. – № 4. – С. 121-130. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnarv_ppn_2013_4_15
4. Луцький О. Л. Професійне спілкування як складова готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до роботи в міжнародних пунктах про-

пуску через державний кордон [Електронний ресурс] / О. Л. Луцький // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна". – 2011. – № 4. – С. 105-109. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2011_4_24

5. Черноусенко Н. С. Развитие креативности войсковых керівників в управлінському спілкуванні : автореф. дис... канд. психол. наук : 19.00.09 / Н. С. Черноусенко ; Нац. акад. держ. прикордон. служби України ім. Б.Хмельницького. – Хмельниц., 2004. – 18 с.

6. Технології роботи організаційних психологів : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. та слухачів ін-тів післядиплом. освіти / за наук. ред. Л. М. Карамушки. – К. : Фірма "ІНКОС", 2005. – 366 с.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Nazarenko V. O. Psykholohichni umovy rozvytku komunikatyvnoyi kompetentnosti kerivnykiv Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny : avtoref. dys. ... kand. psykhol. nauk: 19.00.09 / V.O. Nazarenko ; Nats. akad. Derzh. prykordon. sluzhby Ukrayiny im. B. Khmel'nyts'koho. – Khmel'nyts., 2007. – 19 s.

2. Denisov V. M. Formuvannya pozytyvnoho sotsial'no-psykholohichnoho klimatu u viys'kovykh kolektyvakh pidrozdiliv okhorony kordonu : avtoref. dys.. ... kand. psykhol. nauk: 19.00.09 / V.M. Denisov ; Nats. akad. Derzh. prykordon. sluzhby Ukrayiny im. B.Khmel'nyts'koho. – Khmel'nyts., 2007. – 20 s.

3. Ihnatyuk B. V. Pertseptyvna storona profesiynoho spilkuvannya u systemi pidhotovky maybutnikh ofitseriv-prykordonnykiv [Elektronnyy resurs] / B. V. Ihnatyuk // Zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noyi akademiyi Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny. Ser. : Pedahohichni ta psykholohichni nauky. – 2013. – № 4. – S. 121-130. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnapv_ppn_2013_4_15

4. Luts'kyi O. L. Profesiynne spilkuvannya yak skladova hotovnosti maybutnikh ofitseriv-prykordonnykiv do roboty v mizhnarodnykh punktakh propusku cherez derzhavnyy kordon [Elektronnyy resurs] / O. L. Luts'kyi / // Zbirnyk naukovykh prats' Khmel'nyts'koho instytutu sotsial'nykh tekhnolohiy Universytetu "Ukrayina". – 2011. – № 4. – S. 105-109. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2011_4_24

5. Chornousenko N. S. Rozvytok kreatyvnosti viys'kovykh kerivnykiv v upravlins'komu spilkuvanni : avtoref. dys... kand. psykhol. nauk : 19.00.09 / N. S. Chornousenko ; Nats. akad. derzh. prykordon. sluzhby Ukrayiny im. B.Khmel'nyts'koho. – Khmel'nyts., 2004. – 18 с.

6. Tekhnolohiyi roboty orhanizatsiynykh psykholohiv : navch. posib. dlya studentiv vyshch. navch. zakl. ta slukhachiv in-tiv pisl'yadyplom. osvity / za nauk. red. L. M. Karamushky. – K. : Firma "ІНКОС", 2005. – 366 с.

L.V. Presnyakova. Psychological and organizational technology of competence improvement of border guard inspectors in professional communication. Psychological and organizational technology improvement of border guard inspectors' competence in professional communication and the results of experimental verification of its effectiveness have been described in the article.

Structure, purpose and main tasks of psychological and organizational technology, methods of implementation of its semantic and information, diagnostic, correctional and developmental components have been stipulated. Lectures and seminars, various interactive techniques have been worked out by the means used in the technology. These techniques were aimed at knowledge and skills improvement and personal qualities development as it defines the border guard inspectors' competence in professional communication.

The results of experimental verification of psychological and organizational technology of the border guard inspectors' competence improvement in professional communication have proved its effectiveness. The forgoing psychological and organizational technology is defined as one of the essential factors of successful professionalization of border guard inspectors. Organization of classes to improve the border guard inspectors' general educational level as well as psycho-organizational technology implementation and stimulation of border guard inspectors to continual professional self-development and self-improvement are considered to be the main vectors in their professional activity improvement.

Key words: professional communication, psychological and organizational technology, information and semantic component, diagnostic component, correctional and developmental components, experimental verification.

Отримано: 07.12.2017 р.

УДК 159.932

Л.П. Пушкарська

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ДОШКІЛЬНИКАМ З ВАДАМИ СЛУХУ

Л.П. Пушкарська. Психологічна допомога дошкільникам з вадами слуху. У повсякденному житті ми часто зустрічаємо таке поняття, як "психологічна допомога". Проходячи етапи свого розвитку від дитини до дорослого, людина, час від часу, потребує психологічної допомоги. Джерелом такої допомоги можуть бути як батьки, друзі, так і фахівці, що спеціалізуються на вивченні та практичному використанні психології людини. Автор статті звертає увагу на психологічну допомогу дітям з вадами слуху. Йдеться про психологічну допомогу таким дітям, бо вони обмежені в одному з найважливіших людських аналізаторів – слуху. В статті надана інформація про стан психологічної допомоги дітям з порушенням слуху, що проживають в Україні; акцентується увага на особливостях психологічної допомоги та її важливості для всебічного розвитку дитини.

Ключові слова: сурдопсихологія, психологічна допомога, діти з вадами слуху, психологічна консультація батьків, корекційна робота, інтеграція, інклюзивна освіта, компенсація.